

Hoofdstuk 1

Roberts kinder- en jeugdjaren

Het¹ gebeurde in een hotel in Alexandrië in Egypte. Een vrouw, geprikkeld door het gedrag van enkele christenen, begon tegen hen uit te varen en maakte hen uit voor huichelaars. Zij vertrouwde geen enkele christen, in haar ogen waren het allemaal bedriegers. Toen ze uitgeraasd was, vroeg iemand aan haar: ‘Heeft u in uw hele leven dan nooit een christen ontmoet die werkelijk een volgeling van de Heere Jezus was?’ Het was een ogenblik stil. Toen antwoordde de dame op een heel andere toon: ‘Ja, ik heb er één gezien, een lange, magere man, een predikant uit Schotland. Ik merkte dat hij een oprecht christen was. Alleen al zijn blik deed mij goed.’ Die man was ds. Robert Murray McCheyne. Hij was met enkele broeders op reis naar Palestina, in opdracht van de Schotse kerk om de zending onder de Joden voor te bereiden (april tot november 1839).

Toen ik over dit voorval las, probeerde ik me voor te stellen wat voor man McCheyne geweest was. Wat had deze vrouw aan hem gemerkt? Zou het de liefde van Christus geweest zijn? En hoe kwam het dat die liefde bij hem zo duidelijk te merken was? Om McCheyne beter te leren kennen gaan we terug naar zijn jeugd, het ouderlijk gezin waar hij opgroeide en de gebeurtenissen die tot zijn bekering leidden.

Roberts gezin in Edinburgh

Roberts beide ouders komen van het zuidwesten van Schotland en vertrekken na hun huwelijk naar Edinburgh. Roberts’ vader Adam McCheyne is geboren in 1781 in het kleine dorpje ten westen van Thornhill. De naam van Roberts moeder is Lockhart Murray Dickson, ze was de jongste van negen kinderen. Haar maatschap-

pelijke achtergrond was beter dan die van haar echtgenoot. Daarbij was ze negen jaar ouder dan 'haar Adam'. Haar vader bezat het eigen landgoed Nether Lockarhood in de parochie van Ruthwell. De familie staat positief ten opzichte van het huwelijk. De reden is dat Adam een jonge rechtenstudent is, en hij al snel zijn best zou doen om in de hoofdstad van het land te gaan studeren en wonen.

Toen ze in november 1802 eenmaal getrouwd waren, was het voor Adam en Lockhart vanzelfsprekend om naar Edinburgh te verhuizen, want daar was alle aandacht voor jonge mensen die hoopten op vooruitgang in een snelgroeiende bevolking. Het was ook een moderne plaats. Roberts moeder moet de levendige winkels van Edinburgh hebben gewaardeerd, vergeleken met de winkels van het nogal slaperige Dumfriesshire (Zuid-Schotland). Het gezin McCheyne gaat wonen in de Dublin Street, waar Robert in 1813 wordt geboren.

Vader McCheyne werd in 1814 lid van de *Society of Writers to His Majesty's Signet*. Dat is een oud college dat voor het hoogste gerechtshof van Schotland het opstellen van oorkonden en voorschriften verzorgt. Tot het 'Signet' behoren de juristen die het recht hebben om toezicht te houden op het gebruik van het 'King's Signet', het privézegel van de koningen van Schotland.

Status

Deze functie heeft ook invloed op de sociale status van de familie McCheyne.

Adam McCheyne beweegt zich gemakkelijk in de hogere kringen. Hij is een trouw lid van de Church of Scotland. Zijn godsdienst vertoont echter weinig diepgang en ernst.

Het jonge gezin gaat verhuizen naar de Queen Street. Er worden in Edinburgh vijf kinderen in het gezin McCheyne geboren. De oudste is David. Hij gaat evenals zijn vader rechten studeren. De tweede is Elisabeth. Als ongehuwde zus mag ze later haar broer tot steun zijn in de pastorie van Dundee. De derde in het gezin is William, die na zijn medische studie scheepsarts wordt. De tweede dochter, Isabelle,

sterft reeds vier maanden na haar geboorte. Robert is de jongste van het gezin. Hij is geboren op 21 mei 1813.

Robert heeft een onbezorgde jeugd in het huis aan de **Queen Street** in Edinburgh. Er is liefde en welvaart in het gezin McCheyne. De kinderen hebben een goede band met elkaar en met hun ouders. Vader McCheyne is er in alles op gericht dat zijn zoons een goede toekomst krijgen. Ze krijgen ook Bijbels onderwijs, maar dit lijkt voor de ouders meer uit een gevoel van plicht voort te komen dan vanuit een innerlijk verlangen. Uit alles blijkt dat de tijdelijke dingen in huize McCheyne de volle aandacht krijgen. Robert zal later schrijven dat deze zorgeloze jeugd hem afgehouden heeft van het dienen van de Heere.

Dublin Street

Roberts jeugdijaren

Al jong blijkt dat Robert bijzonder begaafd is. Op vierjarige leeftijd kent hij het Griekse alfabet uit zijn hoofd. En hij is nog maar vijf jaar oud als hij naar de Engelse school gaat, een school die we vandaag vergelijken met een basisschool (groep 3). Na twee jaar maakt hij de overstap naar de Latijnse school, waar hij uitmunt in zijn studieresultaten. Hij is een betrokken leerling met belangstelling voor de Griekse klassieken. Al deze jaren is hij de beste leerling van de klas.

The Old College

Vanaf zijn jeugd heeft Robert grote belangstelling voor taal en gedichten. Een logisch gevolg is dan ook dat hij letterkunde gaat studeren aan **de universiteit van Edinburgh**. Robert is dan veertien jaar. Ook daar is hij één van de besten van zijn studentengroep. Hij leert moderne talen, weet veel van aardrijkskunde en geniet van sport en turnen. Hij schildert graag, houdt van muziek en kan goed zingen. Ook het schrijven en voordragen van gedichten geeft hem veel voldoening.

In zijn studententijd staat Robert sterk onder invloed van het **verlichtingsdenken**. Ijverig studeren, hard werken en goed zijn voor je naaste is volgens Robert genoeg voor een christen. Net zoals de meeste van zijn schoolvrienden houdt hij erg van dansen. Sporten op zondag is voor hem normaal. In die tijd ziet hij dat niet als zonde. Hij kan zich goed beheersen en hij laat zich niet verleiden tot dingen die hij ziet als zondige uitpattingen. Hij heeft veel belangstelling voor meisjes en zijn talenten en vriendelijke karakter maken hem heel populair. Op zestien-, zeventienjarige leeftijd schrijft hij gedichten en brieven aan Susanne, Caroline, Emily, Constance en anderen.

Voor het Woord van God heeft hij eigenlijk geen interesse. Later zegt hij over deze tijd: *'Ik leefde, geen hoop hebbende en zonder God in de wereld.'* Zijn bekende lied: **Jehova Tsidkenu** vertolkt in het eerste couplet hoe zijn levenshouding was:

Eens was ik een vreemd'ling voor God en mijn hart.
Ik kende geen schuld en gevoelde geen smart.
Ik vroeg niet: Mijn ziele, doorziet gij uw lot?
Hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God'

Aan zijn oudste broer David is Robert bijzonder gehecht. Samen voeren ze talloze gesprekken. David spreekt daarbij vooral over het Koninkrijk van God en de dienst van de Heere. Dagelijks bidt David voor Robert en het is zijn grootste wens dat zijn jonge broer eens predikant zal worden. Roberts' interesse gaat echter naar andere dingen uit. Eer en aanzien spreken hem meer aan dan de taak van predikant van een gemeente. Hij kan en wil zijn eigen verlangens niet opgeven.

Robert brengt de zomervakanties door bij zijn familie en vrienden in Ruthwell en logeert bij een tante in Clarencefield. Tijdens deze logeerpartijen is hij een geregeld bezoeker in de pastorie. Sinds 1799 is ds. Henry Duncan hier predikant. Aanvankelijk is Duncan aanhanger van het verlichtingsdenken, totdat de Heere zaligmakend gaat werken in zijn hart. Ruthwell zou voor Robert een favoriete vakantieplek worden met veel vrolijke ontmoetingen en activiteiten, vooral ook vanwege de mogelijkheid van paardrijden en turnen.

Robert maakt in de vakantieperiode ook uitstapjes naar de meren en heuvels in de **Hooglanden**. Tijdens één van de tochten die hij samen met David maakt, worden ze overvallen door een dichte mist. Ze raken het spoor bijster en nergens is een woning te bekennen. De weg naar het volgende dorp is niet meer te vinden. Er zit niets anders op dan de nacht op de heidevlakte door te brengen. Ze hebben niets meegenomen voor zo'n overnachting in de open lucht. Midden in

Schotse Hooglanden

de nacht worden ze wakker. De doodse stilte in de eenzame bergen slaat hen als een schrik om het hart. Ze gaan weer liggen, dicht tegen elkaar aan om de koude te weren. Tot het fluiten van de vogels de nieuwe dag aankondigt en de mist in de vroege ochtend opgetrokken blijkt te zijn. Ze vinden een pad dat hen veilig naar de plaats van bestemming leidt. Robert groeit uit tot een jongere met een sterke afkeer van bedrog en onrecht. Wie hem niet zo goed kende zou gedacht hebben dat dit voortkwam uit zijn geloof. Hij zei eens dat zijn houding bij de huisgodsdienst of in de kerk zo serieus was, dat anderen het duidden als een diep geestelijk leven. Maar niets was minder waar. Hij noemde die periode in zijn leven zelf een periode van goddeloosheid. Hij leefde wel netjes, maar hij had het hart van een farizeeër, vol van eigen gerechtigheid. In zijn dagboek schrijft hij over deze periode: *‘Ofschoon mijn ondeugden altijd gering waren, toch hield de zonde de overhand in mij. Graag zou ik de Herder Die mij zocht ontvlucht zijn.’* Ook de vele indringende gesprekken met David, hebben geen innerlijke verandering gegeven. Later moet hij belijden:

Al sprak daar een stem uit de heilige Blaân,
Van 't Lam met de zonde der wereld belaân,
Ik zocht bij de kruispaal geen veilige wijk,
'k Stond blind en van ver in mijzelve zo rijk.

Ik deed als Jeruzalems dochters weleer,
Ik weend' om de pijn van mijn lijdende Heer',
En dacht er niet aan, dat ik zelf door mijn schuld,
Zijn kroon had gevlochten, Zijn beker gevuld.

Dan gebeurt er iets waardoor Robert wordt stilgezet. De Heere gaat een aangrijpende weg met hem om een omwenteling in zijn leven teweeg te brengen. In het voorjaar van 1831, Robert is dan achttien jaar, wordt David ernstig ziek. Na een ziekbed van enkele weken overlijdt hij. Met blijdschap mag hij heengaan naar het Vaderhuis met zijn vele woningen. In huize McCheyne is er echter een groot verdriet vanwege het sterven van David.

Reflectie- en gespreksvragen

1. Robert groeide op in een gezin waar veel liefde was, maar waar godsdienst niet de prioriteit had. Hoe was dat in jouw ouderlijk gezin?
2. Als je zelf vader of moeder bent (of wordt), hoe zou je geloofsopvoeding dan vorm willen geven? Wat is daarin belangrijk, denk je?
3. Robert was 'vreemdeling voor God en zijn hart. Hij kende geen schuld en gevoelde geen smart'. Daarover las je in dit hoofdstuk. Hij zag zijn zonde niet als zonde. Hoe is dat voor jou? Ken je God en je eigen hart? Of ben je ook nog 'rijk in jezelf'?

Ik wil opstaan en tot mijn vader gaan

Ik zal, met zondenlast belaân,
Toch opstaan en tot Christus gaan
En Hem mijn schuld belijden.
Hij zal mij wassen in Zijn bloed,
mijn hart vernieuwen en Hij doet
mij Hem mijn leven wijden.

Och, werd die vreugde meer begeerd,
De enige, die nooit verkeerd,
Op droefheid, uit zal lopen.
Ga naar de Levensbron met mij,
Het aanbod tot de dronk is vrij:
't is zonder geld te kopen.

Ik ga tot Christus, omdat Hij
De slechtsten roept; kom, ga met mij!
En heb ik Hem gevonden,
Dan leef ik en beweeg in Hem,
Want ik verroer geen lid voor Hem,
dat Hij niet heeft ontbonden.

Te zingen op melodie van Psalm 68

R.M. McCheyne, 30 juni 1832
Uit: Ds. C.J. Meeuse, *Liederen Sions*

